

• DE ZWERFSTEEN

PERIODIEKE UITGAVE VAN DE HISTORISCHE VERENIGING STEENDEREN

HVS schrijft zelf historie
25 jaar bestaan

HVS

www.historischeverenigingsteenderen.nl

- Interview in Olburgen
- Worst
- 25 jaar buitengebied Steenderen
- Interview in Bronkhorst
- Interview in Steenderen
- Evacuatie
- Vergelding
- Interview in Baak
- Interview in Toldijk

• 2017-2

Voor u ligt deze keer een wel heel bijzondere uitgave van De Zwerfsteen; namelijk de Jubileumuitgave, dit in het kader van het 25-jarig bestaan van de Historische Vereniging Steenderen.

Het feit dat we nu ons zilveren jubileum kunnen vieren hebben we te danken aan een groep enthousiaste initiatiefnemers in 1992. De mensen van het eerste uur waren: Paul Kok, Jan Wolters, Dick Groot Tjootink, Geert Jansen, Dinie Heezen, Roeland Hendriks, Jan Hekkelman en Gerrit Tijken. Onder leiding van deze voortvarende mensen is de oprichting van de historische vereniging der gemeente Steenderen op d.d. 1 juni 1992 - in het Anker - een feit. Men besluit de kwartaaluitgave van de historische vereniging der gemeente Steenderen, De Zwerfsteen te noemen.

"Waarom De Zwerfsteen? Steenderen heeft zijn gemeentewapen met 7 stenen, z'n Achtste Steen en sinds nu -1992 dus -, ook z'n Zwerfsteen. Waarom deze naam... Welnu, talloze wetenswaardigheden uit het verleden liggen opgeslagen op zolders, in boekenkasten, archieven of gaan in beperkte kring van mond tot mond. Kortom... zwerft her en der zonder in bredere kring onder de aandacht te komen. Citaat uit de eerste De Zwerfsteen!"

Het eerste bestuur werd gevormd door: Paul Kok voorzitter, secretaris en penningmeester op dat moment nog vacant, maar iets later ingevuld door respectievelijk; Gerrit Tijken en Theo Jansen, leden Jan Wolters en Geert Jansen. De redactie bestond uit Verdi van Leuvensteijn,

Albert Aalderink, Wim Jansen en Paul Kok. Wim Jansen schrijft ook nu nog regelmatig in de Zwerfsteen, ook in deze uitgave. Inderdaad Paul Kok was voorzitter en tevens redactielid en mogen we wel zeggen de grote motor achter het geheel zonder de anderen te kort te doen. Wat hier ook zeker niet onvermeld mag blijven is, dat Geert Jansen van begin af aan in de HVS zat en nog steeds zit. Geert Jansen is nog altijd zeer actief met het uitzoeken en het beheren van het archief en alles erom heen. Hij verdient hiervoor alle lof.

Na vele jaren prima onderdak te hebben gehad in 'de Torenruïne' in Baak, bij de familie van der Mije - waarvoor onze hartelijke dank -, gaan we met ingang van zaterdag 10 juni a.s. naar de kern van Steenderen. De ruimte in Baak werd te klein voor al onze paperassen en door de sluiting van de school konden we bij Arend Jan Breukink in een gedeelte van het pand terecht: in de vroegere gemeenschapsruimte van OBS de Steenuil. De officiële opening is 10 juni a.s. om 11.00 uur, tevens is er een expositie ingericht. U ontvangt hiervoor nog een uitnodiging.

Namens de HVS wil ik u als lid van de HVS hartelijk danken voor uw lidmaatschap en betrokkenheid bij onze vereniging. Zonder u hadden we dit niet 25 jaar vol kunnen houden. Ook mijn dank aan alle vrijwilligers, voor hun vele werk. Met elkaar kunnen en moeten we er voor zorgen dat we een vereniging blijven die actief in de gemeenschap staat. Op naar de 50 jaar.

Gerard Huetink, voorzitter ■

'De nieuwe locatie voor archief HVS'

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

HVS

COLOFON

De Zwerfsteen is de kwartaaluitgave van de Historische Vereniging van (de voormalige gemeente) Steenderen, opgericht 1 juni 1992.

REDACTIE

Eindredacteur en layout:
Robert Sesink
Tel. 06-34854437
Email: robert@sesink.nl

Redactieleden:
Mieke van der Valk
Herman Nieuwenhuis

Correctie: Anneke Parent

Verschijsning en aanlevering kopij:
nr. 1 (maart) - vóór 1 februari
nr. 2 (juni) - vóór 1 mei
nr. 3 (september) - vóór 1 augustus
nr. 4 (december) - vóór 1 november

BESTUUR

Voorzitter:
Gerard Huetink
Bakenwaardseweg 15a
7226 LR Bronckhorst
Tel. 0575-472283

Secretaris/bezorging:
p.a. Diane Teunissen
Bobbinkstraat 28
7223 LW Baak
hvs.1992@hotmail.com

Penningmeester:
Maurice Cremers
A. Ariënsstraat 35
7221 CA Steenderen
Tel. 0575-555815

LEDEN

Diane Teunissen, 0575-441910
Bertus Rietberg, 0575-452004
Francine van Leeuwen, 0575-441786
Anton Baars, 0575-452145

ARCHIEF

Ons archief aan de Hofstraat 4 te Baak is op donderdagmiddag en elke eerste dinsdag van de maand van 18.30 uur tot 21.00 uur voor leden en geïnteresseerden geopend. Email: h-v-s@hetnet.nl

CONTRIBUTIE

De contributie bedraagt 25 euro per jaar per adres.

Regiobank Steenderen
Bankrekening:
NL16 RBRB 0685 2897 10,
t.n.v. Hist. Ver. Steenderen.

Losse nummers van de Zwerfsteen zijn te verkrijgen bij het secretariaat. Kosten: 5 euro per stuk; 7,50 euro in geval van omvangrijker uitgaven.

ISSN: 1386 - 5943
Oplage: 415

De nieuwe tijd

Als redactie hebben we leden uit de dorpen van de voormalige gemeente geïnterviewd m.b.t. het 25-jarig jubileum van de HVS. Hier op bezoek bij twee 'echte Olburgenaren' Gerard en Riky Gosselink-Langenhof.

Door Riny Aal - te Braake

Gerard is in Olburgen geboren en Riky op Rha. Sinds hun trouwen wonen ze in het eerst huis rechts, als je het dorp in komt. Een fijne plek om te wonen en te werken. Sinds de oprichting van HVS zijn ze lid (1993), lezen het blad van voor naar achter en soms nog eens van achteren naar voren. De artikelen zijn boeiend en interessant. De activiteiten die gezamenlijk ondernomen kunnen worden eveneens. Ze hebben enkele keren hieraan deelgenomen, o.a. de stadswandeling in Deventer.

In ons dorp is er veel veranderd. Positief en helaas ook negatief. Riky wil graag beginnen met de positieve dingen. Gelukkig zijn er jongeren die in het dorp willen blijven wonen en deel willen nemen aan verschillende activiteiten. Deze jongeren willen ook organiseren en kartrekker zijn. Meteen volgt er een minder positief gevoel. Wat jammer dat er niet meer woningen zijn waar de jongelui kunnen 'starten'. Hierdoor zijn er de laatste jaren wel erg veel weggetrokken. Huizen die beschikbaar komen zijn voor startende jongeren veel te duur. Het vertrek van de jeugd hebben ook verschillende verenigingen en groepen gemerkt. Veel zijn er opgeheven. Natuurlijk komt dit ook door de verminderde behoefte hieraan. Onze wereld is groter geworden door o.a. de TV en het internet.

De fam. Gosselink woont op een steenworp afstand van de school. Deze is gesloten. De kinde-

ren gaan nu naar de Pannevogel in Steenderen of naar de Emmaschool in Dieren. Jammer. Het gemis van lachende en luidruchtig spelende kinderen op het plein. Het luiden van de schoolbel aan het eind van de pauze. Het lopen van de ouders naar en van school, de reuring. Het gesprek dat ouders voeren aan het hek. Dit alles komt niet meer terug.

De nieuwe tijd, de laatste 25 jaar, hebben bewoners in de dorpen wel geleerd om zelf te denken. Alles werd niet meer voorgedrukt door bijv. de kerk. Zelf initiatief nemen en ontplooiën. Riky ervaart dit als een heel positief iets van de laatste tijd.

Of er in ons dorp een bijzondere gebeurtenis is geweest die je nooit meer mee wilt maken hebben Gerard en Riky niet. Samen memoreren we wel de MKZ-crisis in omliggende dorpen en de kleine gevolgen hiervan voor Olburgen. Als ouderen hebben ze natuurlijk nog wel de oorlog meegemaakt. En dat nooit meer! Gerard was een knul van een jaar of 10 en weet nog wel een voorval dat de Duitsers een boer sommeerden om met de kar te rijden voor hen. De boer had helaas geen tijd, het was knollentijd. Eerst moest hij de knollen van het land halen. De bezetter accepteerde dat niet en dwong hem meteen te komen door zijn ouders onder schot te houden.

Al met al zijn Gerard en Riky tevreden over de ontwikkelingen van de laatste tijd. Jongeren die willen blijven. Nieuwe inwoners die hier met plezier komen wonen en deel willen nemen aan het sociale leven van de Rha-Olburgenaren. ■

Worst

In de eerste 'Zwerfsteen' nr. 92/1 d.d. december 1992 staat een verhaaltje over Koninginnedag 1992, waar op de vrijmarkt een ledenwerfkraam was ingericht met historische zaken. De kraam was bemand door Dinie Heezen, Paul Kok, Jan Wolters en door mij. Paul en Jan hadden enkele historische zaken meegenomen als een raam, wat tegels, oud gereedschap en hang- en sluitwerk. Zelf had ik twee gebruiksvoorwerpen meegenomen voor een prijsvraag. De prijswinnaar kon een jaar gratis lidmaatschap voor de nieuw op te richten vereniging winnen.

Door Wim Jansen

Het houten voorwerp werd door velen herkend, maar de steen... Ondanks vele aanwijzingen, wist alleen de laatste deelnemster aan de prijsvraag, Mevrouw Harmsen uit de Onderstraat, wat het voor voorwerp was. Zij won een jaar gratis lidmaatschap. De steen was een stenen 'pannenspons' de voorloper van onze huidige plastic spons. Zij herkende de steen direct, omdat zij als kind met een zelfde steen had gewerkt om de potten en pannen schoon te maken, vaak op de rand van de waterput. De steen was gevonden in een oude waterput.

Het houten voorwerp was een darmschraper of darmmesje dat tijdens de huisslachtingen werd gebruikt om de 'voering' uit de darmen te schrapen.

De maand november werd niet voor niets de slachmaand genoemd: gedurende de zomer was de voorraad aan vlees bijna opgebraakt, behalve wat spek, worst in het zout en gedroogd rundvlees in de spekkist op de zolder. Een onderdeel van het slachten was het schoonmaken van de darmen. Dat was een vieze bezigheid, want de darmen mochten niet koud worden. Ze werden voorzichtig losgemaakt van het vlies waarmee ze in de buikholte waren bevestigd en op de mestvaalt gelegegd. Dan werden ze met behulp van water binnenstebuiten gekeerd, gespoeld, met een pijpje opgeblazen en daarna schoongekrabbd met een darmschraper, zodat de 'voering' eruit was. Daarna werden ze in zout

water gezet tot het moment van verwerking. De maag onderging dezelfde bewerking. Van het losse vlees werd metworst gemaakt. Voor alle worstsoorten werden de schoongemaakte darmen gebruikt.

“Het is opvallend, dat zowel in de eerste Zwerfsteen, als in de laatste circulaire wordt gesproken over worst!”

Het is opvallend, dat zowel in de eerste Zwerfsteen als in de laatste circulaire wordt gesproken over de verkoop van rookworst waarvan een groot gedeelte van de opbrengst ten goede komt aan de vereniging. Maar in de overige Zwerfsteden kom ik nergens het woordje 'worst' tegen.

Een aardig verhaaltje kwam ik deze week tegen, in de vaste column 'Geschiedenis van de week', in de Graafschapbode van 06-02-1886, over worst.

Wie had dat kunnen denken?! In de 'Slachterskrant' staat, dat de Gelsdersche worststoppers, met de worst... o foeil... knoeien; dat ze er vleesch van zieke varkens, van dooie paarden, ja wat al verder voor ongerechtigheden instoppen. De opkoopters loopen met een mes in den zak, vinden ze een ziek zwijn, dan rits! den kop er af en maar in de worst. 't Is plezierig voor iemand, die veel van worst houdt, en ze geregeld uit de Graafschap liet komen, en wel wist, dat er vleesch van dooie beesten in zat, maar nooit beter heeft geweten, of die beesten hadden door slachting opgehouden te leven. Een troost is er gelukkig bij! Er moeten ook altijd nog eerlijke worststoppers wezen!

Helaas werden de daar als reactie op komende brieven niet letterlijk opgenomen in een volgende uitgave. In de 'Graafschapbode' van 13-02-1886, in de daarop volgende column, werd er gewag gemaakt van dat de Heren Wijers en Heezen uit Steenderen gekozen hebben voor het platteland en beweerd, 'dat daar niet meer geknoeid werd dan in de stad'. Dit terwijl G.G. uit Zutphen, stellig ook een worstbereider, staande houdt dat de

stadsworst beter is dan de dorpsworst. Men ziet het! 't Is "worst wider worst".

Helaas kreeg dit verhaaltje geen vervolg meer.

Als alle slachtwerkzaamheden achter de rug waren moest er worden schoongemaakt. Alles was vet, vet en nog eens vet! Slachtgereedschap, slachttafel, deuren, keukenvloer, gang, bijkeuken en kelder moesten een grondige sodabeurt hebben. Al deze werkzaamheden namen veel tijd in beslag, want de weckflessen moesten ook nog twee uur worden gekookt en als ze dicht waren in de kelder opgeborgen. Er moest nadien nog vele malen worden gecontroleerd of ze gesloten bleven.

In de 60-er jaren veranderde het slachtpatroon en de diepvries verlichtte het werk. Een varken of een bout van een koe werd door een slager in het dorp geslacht en aldaar ingepakt voor opslag in de diepvries. Je had dan thuis niet zoveel rommel, maar je miste dan ook wel de zwoerdrolletjes, de balkenbrij, de eigengemaakte pastei, hoofdkaas, leverworst e.d. maar je at nu ook elke dag 'vers'! ■

Bronnen:

De Huisslacht, W.H. Breukink-Nijhof

25 Jaar buitengebied van Steenderen

Het platteland van Steenderen is van oudsher een welvarend agrarisch gebied. De vruchtbare rivierklei heeft altijd een goede landbouwproductie mogelijk gemaakt. Door de ruilverkaveling rond 1970 is de structuur van de boerenbedrijven aanmerkelijk verbeterd en het landschap ingrijpend op de schop genomen. De technische ontwikkeling, de globalisering en de daarmee gepaard gaande schaalvergroting gaan echter nog steeds door. Daardoor is er de laatste 25 jaar opnieuw veel van het oude cultuurgood verdwenen. Hier beschrijf ik enkele voorbeelden uit het zuidelijk deel van de voormalige gemeente Steenderen.

Door Anton Metz

Karakteristieke monumentale boerderijen, die verloren zijn gegaan:

Rodenburg

De boerderij Rodenburg, Rhabergseweg 9, is een zeer oude plaats, al in 1600 door Jan Metz bewoond. Vóór 1812 was het een pachtbedrijf in bezit van de Abdij te Elten, daarna is de familie Metz zelf eigenaar.

In de 20e eeuw staat de familie Metz bekend om de fokkerij van warmbloedpaarden en ook hebben zij een hengstenhouderij.

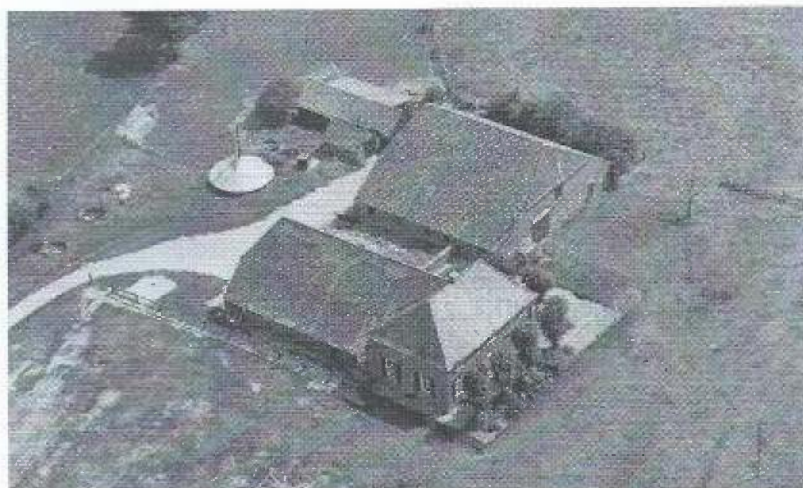
De laatste boeren zijn Peter Metz en zijn vrouw Annie Willemsen. Hun kinderen kiezen niet voor het boerenbedrijf. Als Peter in 1973 invalide wordt en in 1986 komt te overlijden, worden de agrarische activiteiten geleidelijk beëindigd en de landerijen verkocht.

De oude boerderij, die dateert van 1866, wordt begin negentiger jaren getroffen door een zware storm en is later afgebroken. In plaats ervan komt een nieuw woonhuis.

De grote schuur ernaast is blijven staan. Deze is kort na W.O. II gebouwd ter vervanging van een vorige, die door de oorlog is afgebrand. Hierin is nu de bierbrouwerij van het Bronckhorster bier gevestigd.

De Bouwmanstede

In 1375 is de Bouwmanstede eigendom van Willem van Baeck. In 1709 komt de boerderij in bezit van de familie Kraaijvanger van Oldenoever.

De boerderij Rodenburg rond 1970 (collectie Hentje Metz, Lichtenvoorde)

Veulenkeuring naast de boerderij (coll. Hentje Metz)

De Bouwmanstede 2006

Tussen 1724 en 1783 wordt de deel gebruikt als schuurkerk en het voorhuis als pastorie. Vanaf 1783 is de boer, die er woont, zelf eigenaar. Eerst is dat Jan Nuyen, getrouwd met Willemmina Kraaijvanger.

Daarna twee generaties Masselink, gevolgd door drie generaties Horstink.

In 1986 wordt de Bouwmanstede, Capellegoedweg 7, door de monumentencommissie beoordeeld als: Redelijk gaaf voorbeeld van een uit het midden van de 19e eeuw stammende T-boerderij, welke met de begin 20e eeuwse bijschuur een fraai geheel vormt. Complex is door ligging en uiterlijk van beeldbepalende betekenis voor de omgeving en de geschiedenis van de landelijke bouwkunst.

Wegens het ontbreken van een opvolger beëindigt Everhard Horstink op 1-1-1996 zijn bedrijf. De gebouwen worden verkocht aan J.L.W. Hemelt. Zij worden aan de agrarische bestemming onttrokken en prachtig gerestaureerd. Terwijl men bezig was met plannen en vergunning om woningen in het monumentale gebouw te realiseren, wordt de boerderij op 26 september 2008 door brand verwoest. De schuur blijft behouden.

Op 28 oktober d.a.v. wordt de monumentale status door B & W ingetrokken. Hierdoor komt de

De Bouwmanstede achtergevels 2006

weg vrij om het pand niet meer te herbouwen en op het opgevallende perceel de huidige woningen te realiseren.

De Kleine Emmer

De Kleine Emmer, ook wel Breukinksgoed genoemd, is al vóór 1464 van De Grootte Emmer afgesplitst. Het goed is aanvankelijk eigendom van de Heren van Middachten. In 1604 wordt het verkocht aan Goosen van Raesfeld, heer van Harreveld. Daarna blijft het door vererving lange tijd in bezit van adellijke families. In 1784 wordt de boerderij gekocht door Berend Breukink. De Kleine Emmer vererft daarna telkens van vader op zoon en blijft zo in de familie Breukink. Tot Barend Breukink het in 1988 verkoopt aan de familie Van Zadelhoff. Het hoofdgebouw dateerde van 1784 en de schuur van 1816. In zijn laatste jaar als eigenaar heeft Breukink het dak gerestaureerd.

De nieuwe eigenaar had het voornemen het gebouw van binnen ook onder handen te nemen en heeft uitvoerig met de gemeente overlegd. Het pand was echter in slechte staat en onpraktisch en subsidie van de overheid werd niet verstrekt. Daarom heeft men van restauratie afgezien. De stallen zijn nog wel gebruikt. De staat van het gebouw ging achteruit en daarom is het in 2014 gesloopt (de schuur begin 2017). Het bedrijf bestaat nog als melkveehouderij.

De Kleine Emmer voor 1960 (coll. fam. Breukink)

De Kleine Emmer, achtergevels (coll. H.V.S.)

Groot Meerbrink (coll. fam. Schieven, Groot Meerbrink)

Eeuwenoude boerderijen, die zijn gestaakt en samengevoegd tot één bedrijf:

Op het Meerbrink bouwt rond 2005 een boer, die elders is weggekocht, een nieuw melkveebedrijf. Hij koopt de grond van Schieven van Groot Meerbrink en van Schieven van Hoog Meerbrink. Later koopt hij diverse keren land van andere eigenaren in de omgeving om zijn 'megabedrijf' compleet te maken.

Twee flinke agrarische familiebedrijven met een rijke historie worden hier opgeheven.

Groot Meerbrink

Groot Meerbrink, Lamstraat 14, is van Middeleeuwse oorsprong. Lange tijd is het goed in bezit van rijke particulieren. In 1832 is Groot Meerbrink 46 ha groot en eigendom van notaris Bloemers te Doesburg. Deze verkoopt het in 1844 met 33 ha grond aan Gradus Schieven. Het blijft sindsdien in bezit van de familie Schieven. In 1856 wordt het huis gerenoveerd.

Daar hij geen opvolger heeft, beëindigt Hendrik Schieven in 2005 de melkveehouderij en verkoopt de grond aan de nieuwe boer. Hij blijft de eerste jaren wonen op zijn mooie boerderij, die in 1988 gemeentelijk monument is geworden en inmiddels ook aan de agrarische bestemming onttrokken.

De oogst rond 1955; met de teugels in de hand Hendrik Schieven sr (coll. fam. Schieven, Groot Meerbrink)

Hoog Meerbrink

Hoog Meerbrink, Lamstraat 25, wordt al in 1438 genoemd als leengoed van de heer van Bronkhorst. Vanaf 1615 komen er andere eigenaren in beeld. Het goed wordt meerdere keren verkocht, tot Lambertus Schieven Hoog Meerbrink in 1822 in bezit krijgt met bijna 30 ha grond.

De boerderij blijft door overerving in de familie Schieven. Wegens het ontbreken van een opvolger verkoopt Hendrik Jan Schieven in 2005 het grootste deel van zijn grond aan de nieuwe boer. Daarna stopt hij met de melkveehouderij. Zelf blijft hij wonen op Hoog Meerbrink met het veel kleinere perceel, dat nog over is.

De gebouwen dateren uit 1736 en zijn in 1988 tot gemeentelijk monument is verklaard.

In de Luur koopt een Brabantse veehouder in 2010 ca. 98 ha grond van Van Hussel, Giesen, Derksen en Slothouwer uit Hummelo en bouwt op het erf van Arie van Hussel een woning met aansluitend een melkveestal met een capaciteit van 300 koeien plus het bijbehorende jongvee. Twee eeuwenoude grote agrarische familiebedrijven worden daarbij gestaakt; de gebouwen blijven grotendeels intact en dienen alleen nog om te wonen.

De boerderij van Giesen

De boerderij van Giesen, Eekstraat 7, dateert van begin 17e eeuw. Het is tot 1812 in bezit van de Abdisse van Elten. Het wordt als geestelijk goed door de franse overheid verkocht en komt dan in handen van de pachter Gerrit Sloot. Het blijft in de familie Sloot tot het in 1899 verkocht wordt aan Jan Giesen. Het goed gaat ook in de familie Giesen steeds over van vader op zoon. De familie Giesen heeft een melkveehouderij en speelt een prominente rol in de fokkerij van het MRY-rund.

Daar zijn kinderen hem niet opvolgen, beëindigt Harrie Giesen in 2010 zijn bedrijf en verkoopt de

Hoog Meerbrink (coll. G. Reesink, Barchem)

De boerderij van Giesen (coll. Harrie Giesen)

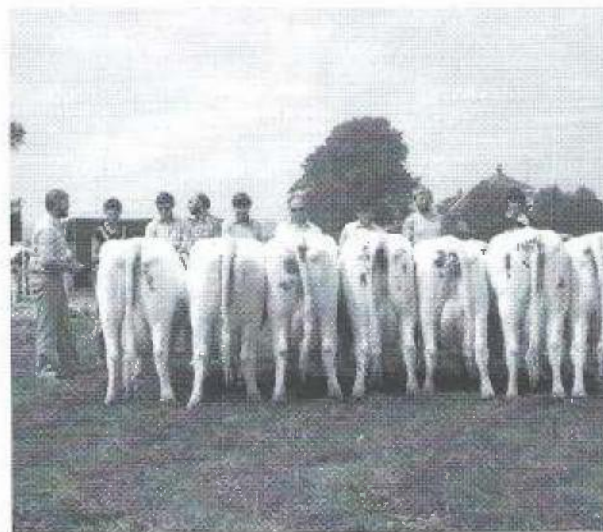
*“De Veeuwst bestaat al in de
Middeleeuwen als leengoed van
de heer van Spaensweerd.”*

De Veeuwst in 2010 (coll. Geert Jansen)

Huis van Van Hussen, Eekstraat 5

MRY fokveedag Hummelo 1980, bedrijfsgroep Giesen
(coll. Jan Giesen, Lathum)

grond aan de nieuwe boer. Intussen zijn de gebouwen met nog ca. 2,5 ha overgenomen door zijn dochter Carolien en is Harrie naar elders verhuisd. Er rust nog steeds een agrarische bestemming op dit goed; het wordt momenteel bewoond door twee gezinnen.

De Veeuwst

De Veeuwst, Eekstraat 11, bestaat al in de Middeleeuwen als leengoed van de heer van Spaensweerd. Het goed is steeds in bezit van aanzienlijke families. Rond 1834 kopen Hendrik en Jan Willem Derksen de boerderij van een Duitse eigenaar. Sindsdien vererft het telkens van vader op zoon.

Bart Derksen heeft geen opvolger. Hij stopt in 2010 met zijn bedrijf en verkoopt de grond met alle gebouwen aan de nieuwe boer. Zelf gaat hij in Steenderen wonen.

De boerderij is aan de landbouw onttrokken en heeft nu een woonbestemming. De gebouwen zijn deels gesloopt, de rest is doorverkocht aan een particulier.

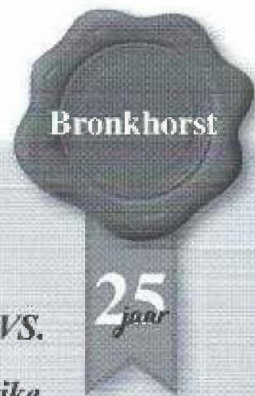
Eekstraat 5

Eekstraat 5 is in 1879 gebouwd door Hendrik Jan Peters. In 1904 wordt het huis afgebroken en wordt er nieuw gebouwd dicht bij de weg. Christiaan Peters verkoopt dit goed in 1907 aan de vee- en varkenshandelaar Willem van Hussen. Het boerderijtje blijft in de familie tot Arie van Hussen in 2010 huis en grond verkoopt aan de nieuwe boer. Het huis wordt afgebroken en vervangen door de moderne woning, die er nu staat. ■

Bronvermelding:

Gegevens uit de boeken Olburgen, Rha, Luur en Emmer van Anton Metz. Aanvullende informatie van Jan Giesen, Lathum; Geert Jansen; Wim Jansen; mevr. Van Zadelhoff; Hendrik Schieven, Hoog Meerbrink; Hentje Metz, Lichtenvoorde.

Een beschouwende blik over 25 jaar Bronkhorst

Als redactie hebben we leden geïnterviewd m.b.t. het 25-jarig jubileum van de HVS. In Bronkhorst hierover een gesprek met Klaas van Beek. Klaas heeft een duidelijke visie over het wel en wee van Bronkhorst, in de achter ons liggende jaren.

Door Hanny Huelink

Hij is in mei 1938 in Den Haag geboren. Op 3 maart 1945 bij een bombardement op het Bezuidenhout, is het gezin naar Barneveld gevlucht waar veel familie woonde. Hier is hij opgegroeid en "heb ik een heel gelukkige

jeugd gehad," aldus Klaas. In 1965 is hij met zijn gezin in Bronkhorst komen wonen, als tweede import na het gezin van Han Cornelissens, de pottenbakker. Inmiddels woont hij ruim een halve eeuw in Bronkhorst en hij is ook niet van plan er ooit weg te gaan. Klaas heeft altijd gewerkt in de stad Groningen als docent aan de Universiteit van Groningen en aan de Academie voor Beeldende Kunsten Minerva. Maar de meeste mensen zullen hem nog kennen als de zilver-smid van Bronkhorst, wijd en zijd bekend.

Kapel

Klaas over de veranderingen in het stadje: "Als ik nou eens met het uitzicht op de dijk begin. Ieder perceel weiland was vroeger afgerasterd

met paaltjes en prikkeldraad. En in het voorjaar werden er met de veewagen vaarsjes in de wei gedaan. Nu is het allemaal veel grootschaliger. Begrijp me goed ik geef geen oordeel, ik signaleer alleen de veranderingen in de afgelopen 25 jaar. De dijk heeft inmiddels vijf toeristische routes gekregen en in het Gemaal is kunst en horeca gekomen. De kasteelheuvel is opgeknapt en als informatiepunt voor toerisme in gebruik genomen. Als ik dan de Veerweg af ga, zie ik de vier boerderijschuren van 't Hoge Huys, die zijn veranderd in woningen. Er is leegstand ook in Bronkhorst, er zijn vijf huizen aan de vaste bewoning onttrokken. Het bewonen is alleen maar winkel geworden, er wonen geen mensen. Voordien lag op de huizen een woonbestemming annex ambacht. Verder, de kapel is niet langer meer eigendom van de Nederlands Hervormde Kerk en is nu multifunctioneel geworden. Er zijn heden ten dage tentoonstellingen, recepties en nog rouw- en trouwdiensten.

Toerisme

Tegenwoordig komen er zomers tweemaal per week bussen met toeristen naar Bronkhorst. Ze worden op het kruispunt uitgelaten en lopen achter elkaar aan door het stadje. In het kader van

Het kunstgemaal is van functie veranderd. Wel bijzonder voor een stad waar weinig verandert!

het toerisme zijn er ieder jaar wel één of twee winkeltjes bij gekomen. Er is een nieuwe parkeerplaats ingericht aan de Veerweg. Ik meen dat voor de herindeling burgemeester Buddingh en de Gemeenteraad van Steenderen destijds meer rekening hielden met de bewoners. Ze gaven toch een bepaalde bescherming aan de inwoners van Bronkhorst, het bleef kleinschaliger toen. Dit zijn feiten, geen oordelen, maar we moeten de veranderingen wel benoemen", vindt Klaas.

"Het enige wat vrijwel onveranderd is gebleven door de jaren heen, dat is de jaarlijkse kermis"

Schutterskoning van Bronkhorst 2016 Herman Meutstege, met het nieuwe koningszilver, samen met zijn koningin Odeke Brinkhorst.

Vergrijzing

"Het stadje vergrijst. De gemiddelde leeftijd van de inwoners is boven de 65. Het aantal bewoners per huis is erg gedaald, veel mensen wonen er alleen, de gemiddelde bewoning is anderhalve persoon. In het stadje wonen nog slechts drie kinderen. Gelukkig zijn er wel kleine kinderen in het buitengebied van Bronkhorst". Vroeger hadden we het jaarlijkse Kerstspel, op eerste Kerstdag 's avonds om vijf uur in de kapel. Alle Bronkhorsterkinderen en dat waren er toen heel wat deden mee, een geweldig schouwspel was dat. De kapel zat afgeladen vol. Alles was tot in de puntjes verzorgd en geregisseerd door Toos van Beek. Jarenlang heeft ze dit met veel enthousiasme gedaan. Onder de toren van het bekende kerstlied van John Lennon 'So this is Christmas', verliet iedereen na afloop de kapel. Sjef de Jong van het Dickens Museum in Bronkhorst heeft later de Christmas Carol naar het stadje gehaald, een jaarlijks terugkerend iets. Een week voor Kerstmis waan je je in Bronkhorst terug in de tijd van Charles Dickens.

Bronkhorster Kermis

Het enige wat vrijwel onveranderd is gebleven door de jaren heen, is de jaarlijkse kermis. Nog steeds is het vogelschieten van Schutterij De Eendracht alleen voorbehouden aan de mannen van Bronkhorst. Het is een stukje cultureel erfgoed dat alle stormen in de loop der jaren doorstaan heeft. Het enige kleine smetje is het feit dat het ruim 500 jaar oude koningszilver in maart 2013 gestolen is. De koning van dat jaar, Herman Meutstege, moest het toen helaas zonder koningszilver doen. Inmiddels heeft men een replica laten maken. Maar ondanks alles blijft deze oude traditie voortbestaan. Herman Meutstege heeft revanche genomen door afgelopen jaar wederom koning van Bronkhorst te worden en nu kreeg hij het koningszilver wel omgehangen.

Subsidie

Klaas van Beek wil nog even het volgende kwijt: "Ik ben erg dankbaar dat ik destijds de kans heb gehad om met optimale subsidie dit huis te mogen restaureren. Dit mag ook wel eens gezegd en voorspoed moet je ook gegund worden", aldus Klaas.

We hebben vast nog zaken onbesproken gelaten, maar wie weet komen die over 25 jaar aan bod. Hoe zal Bronkhorst er dan uitzien? ■

25 jaar actief in Steenderen

Steenderen

25 jaar

Als redactie hebben we leden geïnterviewd m.b.t. het 25-jarig jubileum van de HVS. In Steenderen hierover een gesprek met Rieks Eggens.

Door Hanny Huetink

Rieks Eggens is 65 jaar geleden geboren in Purmerend (NH). Als dierenarts kwam hij 38 jaar geleden met zijn vrouw Martje in Steenderen wonen. Inmiddels is hij gestopt bij De Graafschap Dierenartsen, maar niet met allerlei uiteenlopende activiteiten in en rondom Steenderen. Een goede gesprekspartner om zijn visie te geven over de veranderingen in ons dorp in de afgelopen 25 jaar.

Diergeneeskunde

Om te beginnen veranderingen op het gebied van diergeneeskunde. Rieks: "In de loop der jaren gingen we van een consultatief bedrijf, waarbij je naar zieke dieren ging d.m.v. heel veel visites, naar een bedrijf dat preventief bezig is. Dus eigenlijk ter voorkoming dat ze ziek worden. Ik ben begonnen in een vier-mans praktijk, daarna kwamen Hengelo, Vorden en Ruurlo erbij. Het praktijkgebouw werd te klein en in Vorden werd een nieuwe praktijk gebouwd. In de tussentijd werden er ook diverse kleinere vestigingen overgenomen. Samengaan was nodig vanwege het feit dat er minder boeren kwamen, het aantal dieren bleef onveranderd. Meer specialisatie kwam er en dit trok weer extra werk aan. In 2011 waren er 23 dierenartsen zowel voor grote als kleine huisdieren en 30 assistenten. Nu zijn De Graafschap dierenartsen gefuseerd met Wehl en Doesburg. De dependance aan het Burgemeester Buddingh'plein in Steenderen is het centrum voor landbouwhuisdierenartsen geworden. Momenteel werken er in de hele praktijk Vorden inclusief 80 mensen."

Bronkhorstermolen

Rieks Eggens is inmiddels 30 jaar bestuurslid waarvan bijna 20 jaar als voorzitter van de Stichting De Bronkhorstermolen. Nadat hij gestopt was met zijn grote hobby bergbeklimmen, waarin hij volgens eigen zeggen "lichamelijk niet meer kon meekomen en een blok aan het been werd," zocht hij een andere uitdaging. In 2011 is hij samen met Joop Rutten de cursus voor molenaar gaan

volgen. De molen zelf is 30 jaar geleden geres- taureerd en weer volop in gebruik in het weekend. Het is eigenlijk een 'senioren hangplek', zegt Rieks lachend, dan serieus "vrijwilligerswerk moet leuk zijn. Ze moeten lol hebben in wat ze doen. Iedere zaterdag ontvangen we tussen de 60 - 80 bezoekers in de molen".

Herindeling Steenderen

"In 2005 vond de gemeentelijke herindeling plaats. Persoonlijk denk ik dat het gebied te groot is geworden. Voordien waren de lijnen met het gemeentehuis heel kort, je kon zo binnenlopen. Dat was een van de redenen dat in 2009 Steenderens Belang opgericht werd, omdat de afstand toch te groot bleek te zijn. Na een half jaar meegelopen te hebben met het bestuur werd ik voorzitter. Ik doe het met heel veel plezier en je blijft sociaal bezig. In het kader van de bezuinigingen moest - volgens de gemeente Bronckhorst groen omgevormd worden naar grasveld. Door burgerparticipatie - er zijn nu 12 groepen in grootte variërend van 2 tot de hele straat - houden zij op een leuke manier hun perken bij. Aan het eind van het jaar is er een beloning -50 tot 100 euro per groep- van Steenderens Belang naar eigen idee te besteden".

Bennie Joling en zoon Hans Joling van de Paardestraat, rechts Rieks Eggens.

“Het is belangrijk dat mensen in hun eigen omgeving oud kunnen worden”

Als we het over de afgelopen 25 jaar hebben mag niet onvermeld blijven dat op 25 juli 2014 Steven Buddingh, oud-burgemeester van Steenderen, overleden is. Hij werd in 1972 in Steenderen benoemd en was tot zijn pensionering in 2000 burgemeester van onze gemeente. Buddingh heeft -op zijn eigen authentieke manier- Steenderen op de kaart gezet. Het marktplaatsplein werd bij zijn afscheid in 2000, omgedoopt tot het Burgemeester Buddingh' plein.

Fusie scholen

“Het aanvankelijke plan van de gemeente was de nieuwe school op het Burgemeester Buddingh' plein te zetten. Maar een mooiere plek was -vonden wij- tussen alle sportvoorzieningen. Het zwembad had al warm water van de Aviko en zij waren -na goed overleg- ook genegen de nieuwe school en de sportvoorzieningen hiervan te voorzien. We zijn toen naar burgemeester Aalderink gegaan en hebben

gezegd, het wordt een mooi gebouw -een aanwinst voor het dorp- en een prachtige oplossing voor de vijf scholen, die te klein zijn geworden. Er is subsidiegeld binnengehaald bedoeld voor een gemeenschapsruimte voor de muziek, de bibliotheek en de ruimte voor verenigingen. Met de kennis van nu kijk je er iets anders tegen aan. De Seven Steenen dreigde te stoppen en zo konden we een nieuwe ruimte voor muziekvereniging Nieuw Leven creëren. Achteraf gezien is de Seven Steenen nieuw leven in geblazen en is die ruimte bewaard gebleven. Maar in de jaren erna had je het financieel nooit meer voor elkaar gekregen.”

De Bongerd

“Het is belangrijk dat mensen in hun eigen omgeving oud kunnen worden. De Bongerd is in 1995 gebouwd op het terrein van de voormalige St. Joannes kleuterschool. Vroeger stond daar vlak bij het oude mannenhuis Elim. Het huidige gebouw van de St. Joannes is gereserveerd als uitloop van de Bongerd en in een gedeelte daarvan -in ‘De Kei’- kan de jeugd van 8 tot 14 jaar terecht. Een fantastische samenvoeging van jong en oud.”

Meest aangrijpende de afgelopen 25 jaar

“Dat was toch wel de varkenspest in Toldijk in 1997. De bedrijven werden geruimd en stonden heel lang leeg. De periode van leegstand was heel traumatisch, maar ook sociaal bindend voor de bedrijven. We zijn ze toch blijven bezoeken als dierenartsenpraktijk. Daarna hebben we bijeenkomsten georganiseerd met als thema: Hoe opnieuw te beginnen. Iedereen is ook inderdaad weer opnieuw begonnen. In 2001 was er de MKZ aan de overkant van de IJssel. Als praktijk hebben we toen gezegd: we melden ons aan om daar te helpen in de ‘Driehoek’. Daaruit voortvloeiend kwam er allerlei wet- en regelgeving met mogelijkheden om te stoppen of te verhuizen. Eén keer in de drie maanden wordt er nog een varkensbedrijf afkomstig uit onze oude gemeente -nu al jaren in de voormalige DDR- begeleid door Arjan den Hertog en mijzelf.”

We constateren tot slot dat we lang niet alle veranderingen van de afgelopen 25 jaar hier besproken hebben: zoals bijv. de komst van het Paradijs en het Breukink, de sluiting van het postkantoor, het politiebureau, de Rabobank. De uitbreidingen van de Aviko, Friesland Foods, de winkel van Aalderink in het dorp, bedrijven op het bedrijven-terrein. Verbouw van de Steenuil en het gebruik van de twee kerken is multifunctioneel geworden. Allemaal veranderingen, te veel om op te noemen.

Hoe zal het er over 25 jaar uitzien in Steenderen? ■

Evacuatie

In november 2015 heeft mevrouw Plony Smit-Dingjan op 88-jarige leeftijd een brief geschreven gericht aan de familie Willemsen, Huize De Vree te Steenderen. In deze brief vertelt ze hoe ze als jong meisje met haar ouders en vijf broertjes en zusjes, moeder in verwachting, in november 1944 moest vertrekken vanuit Arnhem en na wat omzwervingen terecht kwam bij Piet en Miene van de Water op boerderij De Vree. Ze beschrijft haar persoonlijke omstandigheden en geeft daardoor ook zicht op de algemene gang van zaken in de laatste fase van de oorlog. De inhoud van de brief wordt hierna integraal weergegeven en spreekt voor zich.

Annie Hakken

Arnhem, November 2015

Beste familie Wallenstein,

[illegible]

*Tsjonge, wat een
schitterend handschrift!*

Cornelis Pieter van de Water (26-04-1898 – 17-03-1980)

Willemmina Everdina van de Water-Willems (02-09-1899 – 23-01-1998)

Beste familie Willemsen,

Wij, familie Dingjan, woonden sinds 1935 in Arnhem, Johan de Wittlaan 11, waar mijn ouders een bloeiende slagerij "runden".

Op zondag 17 September 1944 begon de Slag om Arnhem en omdat wij in de nabijheid van de nu 'John Frost' brug woonden, werden we enkele dagen daarna door de bezetters gesommeerd het pand te verlaten, hebben nog enige dagen bij fam. en kennissen gelogeerd, maar de laatste week van September moesten 'alle' bewoners de stad verlaten en elders via 't 'Rode Kruis' onderdak zoeken. Ons gezin bestond uit Vader, moeder en zes kinderen. Mijn moeder was 8 maanden zwanger, had een open been (ooit trombose gehad) en mocht niet lopen en is vervoerd op de bakfiets uit de zaak, waarop ook een wieg en de "uitzet" veilig is gesteld. In Rheden, bij een echtpaar zonder kinderen is toen de derde dochter geboren: Marianne. Ik, Plony was de oudste, dan Frans, Ton, Tilly, Kees, Loek. De voedselvoorziening werd steeds slechter, achter het huis liep de trein, vooral 's nachts naar o.a. Zutphen enz. en lagen we te trillen in bed vanwege beschietingen. Mijn vader heeft toen in de Achterhoek onderdak gezocht en zijn ± half Jan. '45 in Keyenborg terecht gekomen. Helaas merkten we al gauw, dat bij dat gezin iets verre van 'pluis' was: Er kwamen Landwachters, 'Sicherheitsdienst' en ander 'gespuis'. Zes weken later hebben we uiteindelijk onderdak gevonden bij Piet en Miene vd. Water.

Vader en de oudste broers: 16 en 14 jaar hielpen met koeien melken en andere boerderij werkzaamheden. Moeder hielp Miene met de huishouding b.v. de 'mooie' kamer, die iedere week een grote beurt kreeg en waar ze zelden zaten (zo ging het vroeger).

Wij woonden naast de voordeur van Huize de Vreë, waar 'Opa' nu woont. Ik had net het Mulo-diploma behaald en moest onze eigen vertrekken onderhouden (ik had toen 2 linkse handen) dus deed 'n hele ochtend over een kamer. Daar stond een lange tafel met stoelen en een polkachteltje om te koken.

De ouders hadden een tweepersoonsbed, baby in de wieg en de rest op matrassen op de grond. We wasten ons om de hoek aan de pomp; de was werd gekookt in de kookpot aldaar. We kregen voldoende te eten dus eindelijk 'n fijn adres.

In maart kwam er inkwartiering van 5 duitse soldaten. Een sergeant was 'n felle en had de leiding. Het waren 'kneuzen' die ook in Rusland gevochten hadden, kregen bijna niets te eten; het was te merken dat de invasie niet meer lang op zich zou laten wachten. Oom Piet had, ondanks zijn haat tegen de Duitsers, ze toch van eten voorzien. Er werden links en rechts van de voordeur pantser-vuisten geplaatst, die dag en nacht bewaakt werden en afgeschoten zouden worden zodra de tanks van de Canadezen vanuit het dorp richting Olburgen zichtbaar werden. We hebben gesmeekt, dat ze het niet moesten doen, want dan waren we er aan gegaan! De sergeant heeft zich alleen richting Olburgen teruggetrokken: wilde ons sparen. (Ik denk mede door Oom Piet zijn 'goede daad') Dit gebeurde omstreeks 3 April 1945 toen het oosten van ons land "stukje bij beetje" bevrijd werd. Wij kregen in de week nadat de inkwartiering voorbij was; de Duitse militairen hadden zich al overgegeven en werden 'afgevoerd'.

Foto van boerderij De Vree, vermoedelijk gemaakt in 1934 (collectie familie Willemsen). Deze foto is gepubliceerd in het boek van Anton Metz: 'De Luur en de Emmer' uitgegeven in maart 2012.

Enkele dagen later werden er Canadezen ingekwartierd: tien plus sergeant op de deel boven en 10 + sergeant beneden. Zij kwamen niets te kort, zelfs wij kinderen kregen chocola + biskwie enz. Enkele weken later trokken ze verder en was de rust weergekeerd. Rondom Arnhem was 't nog niet afgelopen. Er zijn daar nog veel bombardementen geweest. Hoewel we wisten, dat ons huis zwaar beschadigd was, wilden onze ouders terug naar huis. Piet en Miene wilden graag een van de kinderen houden, maar dat kon natuurlijk niet. Begin Juni konden we met 'n Canadese Truck terug naar 'n tijdelijke woning "zonder ramen". Dat werd met dik plastic provisorisch gemaakt. Toen Marianne de 'baby' ging trouwen zijn Piet en Miene nog op de receptie geweest. Later, toen mijn ouders 40

jaar getrouwd waren en een diner bij de 'Gouden Karper' in Hummelo hadden, was 't 's avonds erg glad en durfden ze niet te komen. Later hoorden we 't droevige nieuws dat Oom Piet van de keldertrap gevallen was en helaas is overleden. Heel tragisch: vooral voor tante Miene. ■

N.B. De brief van mevrouw Smit-Dingjan werd door de heer Wigert Willemsen, geboren en getogen op Hulze De Vree, aangeboden op het archief.

De voorzitter van de archiefcommissie Geert Jansen van de HVS heeft in februari 2017 telefonisch contact gehad met mevrouw Dingjan en ze heeft enthousiast haar toestemming gegeven voor publicatie.

Het echtpaar Van de Water was kinderloos.

hier mentee, dit was in "t kort" mijne verhaal. Hopelijk hebben jullie hier iets aan voor "t archief"

Vriendelijke groeten

Plony Smit-Dingjan

Vergelding

'Vergelding' is één van de 35 gedichten uit de bundel van mijn vader Herman Judius Wijers (1901-1963) gemaakt in febrari 1924. Veel van mijn vaders gedichten lijken geïnspireerd door de schrijfstijl van de bekende Nederlandse schrijver Herman Heijermans (1864-1924).

Door Juus Wijers

Tekening Nico Brands 1956.

Toen mijn vader van zijn rust genoot in Bilthoven (1940-1963) las hij twee boeken per week. Hij was geboeid door de roman in het algemeen en had zelf een rijk vocabulair. Hij schreef de roman 'de Veenhorst' die speelt in Steenderen langs de Groote Beek achter de korenmolens van Breukink. De roman 'De Veenhorst' werd later uitgegeven door Kok ten Have in twee delen genaamd 'De geur van hooi' en 'Verzet op de hoeve'. Ook de dorpsroman 'Wiebeke Wuuster' werd door Kok uitgegeven als 'Voorkeurboek' en speelt ook in Steenderen. En dat in de omnibus genaamd 'Garriet Jan en zijn streekgenoten'. Tien procent van dit verhaal heb ik er zelf bij moeten schrijven. De beide andere schrijvers in deze omnibus zijn Havanha en Gerrit Kraa. Deze twee bekende streekschrijvers leverden samen met boeiende streekverhalen 40 procent van de omnibus. Kok ten Have heeft ook dit boek goed verkocht.

*Huilend giert de stormwind nader,
Zwiepend striemt de regen neer.
Uit de booze luchten schieten
Bliksemschichten keer op keer.
't Noodweer dreigt den armen scheep'ling
Ginds uit zee een donder klinkt
Ak'lig buld'rend langs de duinen
De woeste zee zijn doodslid zingt.*

*Spiedend in zijn jas gedoken
Sluip de booswicht langs de ree,
Glurend turend naar de branding.
Van de wild bewogen zee
Ziet het gluipend oog daar nad'ren,
Ha, de lang verbeide buit,
Op de golven voortgedragen
Van de stukgeslagen schuit*

Tekening dichter tijdens bootbezoek aan Bronkhorst 1950

*Plassend door het lage water
Van het natbespoelde strand,
Gaaf hij reeds het voorwerp halen.
Graaiend grijpt de mag're hand.
Tastend gaan de dunne vingers,
Over 't menschenlichaam rond,
Dat daar in de woel'ge baren
De weg naar d'and're wereld vond.*

*Goudlust doet zijn sluwe oogen
Schilt'ren thans van helsche vreugd.
En hij weegt de zware geldzak
En aanschouwt... de inhoud deugt
Maar plots mengt zich met het huilen
Van de stormwind een rauwe kreet
Dra gesmoord weer door het drijfzand
Dat zich sluit dan en ... vergeet.*

*Herman Judius Wijers 'de Zwaan' Steenderen.
Februari 1924. ■*

Van geschiedenis kun je wat leren

St. Martinuskerk met op de voorgrond de kassen van kwekerij Hubers.

Als redactie hebben we leden uit de dorpen van de voormalig gemeente geïnterviewd m.b.t. het 25-jarig jubileum van de HVS. Hier op bezoek bij Jan en Carla Hubers. Ik denk dat zij als geen ander kunnen vertellen wat er de afgelopen 25 jaar zoal veranderd is in Baak; na een avond gezellig kletsen bleek ik hierin geen ongelijk te hebben. Er is niet alleen antwoord op de vragen gekomen maar ook veel geschiedenis eromheen is naar boven gekomen.

Door Diane Teunissen

Jan Hubers, geboren in Huissen, is op 5-jarige leeftijd met zijn ouders naar Baak verhuisd waar zijn vader op de kwekerij van het kasteel ging werken. De kwekerij was eigendom van het kasteel, de kasteeltuin werd gepacht, bloemen, groente en fruit gingen naar de veiling. Later was de vader van Jan de eerste zelfstandige kweker zonder verplichtingen naar het kasteel. Het huis waarin Jan en Carla nu wonen is de oude orangerie van 't kasteel in de binnentuin. Op 36-jarige leeftijd heeft Jan de

kwekerij van zijn ouders overgenomen. Carla is geboren in Achter-Drempht, haar ouders verdienden de kost met kruidenierswinkel Vivo en café Koenders ook wel café 'De Saks' genoemd. Het gezin Koenders bestond behalve uit vader en moeder uit 11 kinderen, het was voor Carla dus ook al hard meewerken thuis. Jan en Carla hebben tot 1976 in Drempht gewoond, hier zijn ook hun beide dochters geboren, daarna is het gezin Hubers naar Baak verhuisd.

Wat is er de laatste 25 jaar veranderd?

Net als in zovele andere dorpen is er ook in Baak het nodige veranderd, niet alleen negatieve maar ook positieve dingen komen naar boven. Om te beginnen zijn Jan en Carla gestopt met de kwekerij. Dit was in 2005, de reden hiervan was dat er op de plek waar de kassen stonden nieuwbouw zou komen. Deze nieuwbouw is er helaas nooit gekomen. Jan geeft ook aan dat mede door de stagnatie van woningbouw jongeren het dorp verlaten. De afgelopen 25 jaar zijn er verschillende ondernemers gestopt, o.a. de supermarkt, de slager, de bakker en de kwekerij van de fam. Hubers. Gelukkig hebben we in het dorp nog wel de winkel van Sinkel waar men o.a. nog brood van de bakker uit Wichmond kan kopen, van Tom en Helly Kusters en Eliesen Electro aan de Z.E.-weg. Gymnastiekvereniging DOG is een bloeiende vereniging in Baak waar vanuit de omliggende dorpen leden naar toe gaan. De voetbalvereniging is dan wel weg uit Baak maar kan gelukkig door de samenwerking met Steenderen verder als Basteom.

Positieve ontwikkeling in Baak

Een van de eerste dingen die Jan bij deze vraag te binnenschiet is het prachtige wandelpadenplan waar veel gebruikt van wordt gemaakt. Ook het plaatsen van het monument voor oorlogsslachtoffers dat te vinden is op de afsluiting van de Wichmondseweg naast Herfkens komt ter sprake. Jan heeft hierin het initiatief genomen en contact gezocht met de Historische Vereniging Steenderen. Er is toen een werkgroep opgericht met o.a. twee ooggetuigen van deze dramati-

sche gebeurtenis, de toenmalige voorzitter van Baaks Belang en een aantal leden van de HVS en natuurlijk Jan zelf. De opening vonden Jan en Carla heel bijzonder, mede door de aanwezige schooljeugd, de voorgedragen gedichten en de betrokken familieleden. Deze luisterplek is een onderdeel van de Liberationroute geworden. Wanneer we zo over dit onderwerp aan het praten zijn, geven beiden aan dat we in de wereld nog niets van de geschiedenis geleerd hebben. Een andere positieve en belangrijke ontwikkeling in het dorp is de saamhorigheid, die zeker belangrijk is gezien de krimp en de veranderingen van de laatste jaren. Laten we beginnen met het Openluchtspel dat 27 jaar geleden is begonnen tijdens de viering van 800 jaar Baak in 1990. Elke drie jaar vindt dit evenement plaats en vele vrijwilligers zijn hier bij betrokken. In de tussenliggende twee jaar geeft toneelvereniging Tubio zijn voorstellingen. Ook de komst van de jeu de boulesbaan bij Concordia heeft bijgedragen aan de saamhorigheid van het dorp; menige buurt of vriendengroep maakt gebruik van deze voorziening. En dan hebben we natuurlijk nog die mooie grote kerk waar een nieuwe invulling voor gevonden moet worden. Hiervoor is een stichting in het leven geroepen die volop bezig is om te kijken wat de mogelijkheden van dit 'Martinushuus' zijn. Als laatste noemen Jan en Carla de Baakse kermis met zijn mooie optocht die toch elk jaar weer vele bezoekers trekt, ook dit evenement zou niet mogelijk zijn zonder de samenwerking van vrijwilligers en de twee horeca-gelegenheden die het dorp nog rijk is. ■

"De kwekerij moest plaats maken voor nieuwbouw"

Het kweken van de Bronkhorster geranium die wel zo'n 1,5 m hoog kan worden.

Geschiedenis.

Veel geschiedenis is al voorbij
het meeste moet nog komen
als onderdeel van jou en mij
zo door de bank genomen
zorg dat je het levendst beleefst
terdij kijkt, en naar voren
't is iets wat iedereen wel heeft
wordt nieuwe tijd geboren
van geschiedenis kun je wat leren
daar kun je altijd wat mee doen
om als je nu wilt wilt proberen
je kunt besparen op je poen
belangrijk is het om te weten
het alles kwam of is gegaan
zodat we nooit meer gaan vergeten
waaruit de roots van ons bestaan.

H.S.

Van de Activiteitencommissie

23 september 2017

Middagexcursie naar kasteel Doorwerth

Jan Gosselink is onze gids bij de rondleiding.

Daarna is er gelegenheid iets te gebruiken in het kasteelcafé De Zalmen.

16 oktober 2017

Ondankbare Grond

Een ledenavond in het Anker, verzorgd door Theo en Leo Salemink.

Zij hebben een boek geschreven met de titel Ondankbare Grond.

13 november 2017

Kerkepaden

Anton Stortelder uit Zieuwent komt vertellen over kerkenpaden.

Ledenavond in het Anker.

15 januari 2018

IJsselboerderijen

Onze plaatsgenoot Wim Jansen over IJsselboerderijen.

Ledenavond in Het Anker.

HVS schrijft zelf historie, 25 jaar bestaan

Door Fred van der Mije

Hoe begon het destijds? Paul Kok, Geert Jansen, Jan Wolters en Gerrit Tijken staken de koppen bij elkaar en hadden besloten een historische vereniging op te richten. Gewoon vanuit huis waarbij Paul het voortouw nam voor samenstelling van de Zwerfsteen, Gerrit de financiële administratie deed en de anderen leden wonnen. Binnen de kortste keren groeide het ledenbestand enorm. Te hard eigenlijk. De financiële administratie was niet goed ingericht op de losse opmerkingen van óh die moet er ook nog bij. Met als gevolg allerlei doublures in het ledenbestand. Er werd door het bestuur via een roulatiesysteem aan huis vergaderd. Later werd er vergaderd bij de plaatselijke horeca. Er bleek duidelijk behoefte aan een historische vereniging.

“25 jaar een gezonde vereniging met een breed draagvlak”

Tussendoor werden ledenavonden snel in elkaar gezet, fietstochten, etc. Op een gegeven moment merk je dat dingen niet gaan zoals we graag wilden. Er werd een activiteitencommissie opgezet om alles beter te stroomlijnen. Kortom er kwam structuur en het liep daardoor dan ook een stuk beter. Ruim vantevoren waren voortaan activiteiten gepland. Tot op de dag van vandaag een succes. Maar er kwam ook een archiefcom-

missie, die al vrij snel veel informatie binnenkreeg, steeds meer en meer. Men wist de weg naar de historische vereniging te vinden. Alles werd opgeslagen bij Geert Jansen boven. Dan komt het moment waarbij gezocht is naar een eigen lokatie om te vergaderen en alles op te slaan. Uiteindelijk werd gekozen voor de ruimte bij de torenruïne in Baak. Dat betekende nog wel wat, immers meer kosten en de contributies werd uiteindelijk verhoogd. In de 25 jaar is dit volgens mij maar één keer gebeurd. Ook in Baak groeide men maar door, elke week op donderdag en één keer in de maand op dinsdagavond zat de bemanning klaar om vragen te beantwoorden en stukken uit te zoeken. Ook voorwerk voor de redactie werd gedaan. In de loop der jaren was het lastig om periodiek, vier keer per jaar, de Zwerfsteen uit te brengen, daarom kwam er een redactie. Nu krijgen we al jaren elk jaar de 4 nummers op tijd. Met subsidie werd apparatuur aangeschaft om alle gegevens te digitaliseren. Een monsterklus die nog jaren zal duren. Zeker gezien de enorme hoeveelheid krantenartikelen en foto's maar ook het hele archief van Pater Koekoek is aanwezig.

Nu volgt een mijlpaal, een nieuwe ruimte in de kern van Steenderen. Ik hoop dan ook dat nog meer leden, maar ook niet-leden gebruik gaan maken van de toegankelijkheid van de Historische Vereniging. Ergens hoop ik dat er nog eens een mogelijkheid komt dat de vereniging in het stadje Bronkhorst kan vestigen. ■

Toldijk leeft!

Toldijk

25
jaar

Als redactie hebben we leden uit de dorpen van de voormalig gemeente geïnterviewd m.b.t. het 25-jarig jubileum van de HVS.

Hier op bezoek bij Dick te Hennepe in Toldijk.

Door Bertus Rietberg

Dick te Hennepe bezorgt al jaren de Zwerfsteen in Toldijk. Dick was meubelmaker van beroep en is nu met pensioen. Hij stamt uit een eeuwenoud timmermangeslacht. Voor zover ik kan nagaan was overgrootvader Gradus de eerste te Hennepe in Steenderen. Hij kwam in 1857 vanuit Terborg als timmermansknecht bij Boogman in Bronkhorst. Nog verder terug komt de familie te Hennepe van boerderij 'De Hennepe' in Dale, een buurtschap even ten noorden van Aalten, waar nu het 'Wijngoed de Hennepe' gevestigd is. In 1859 kwam overgrootvader Gradus naar Toldijk en in 1862 bouwde hij zijn eerste huis in 'de Zaaibos', zoals het gebied achter Flophouse genoemd wordt. Daar bouwde hij in 1898 samen met zijn zoon Hendrik Jan te Hennepe (de opa van Dick) de boerderij waar Dick in 1950 geboren werd. (Nu ZE-weg 30) In 1962 zijn ze verhuisd naar Russerweg 13, waar Dick en zijn vrouw Jenrie nu wonen, op de hoek van de Russerweg, in het midden van de foto.

De Historische Vereniging Steenderen

"Wij zijn al heel lang lid van de HVS. Niet helemaal vanaf het begin. Ik was op bezoek bij iemand in Steenderen en daar kwam ook Wim Achterkamp. We praatten over allerlei dingen en op een gegeven moment kwam het gesprek op de Historische Vereniging. Dat leek me wel wat, dus toen ben ik lid geworden. Niet alle activiteiten spreken me persoonlijk aan, maar als een activiteit mij interesseert ga ik er naar toe. De Zwerfsteen vind ik een goed blad. Je herinnert je bijna alles wat in het blad staat en als je ook de achtergronden leest, weet je hoe alles in elkaar steekt.

Nu 25 jaar HVS, van harte gefeliciteerd! Dit is toch een beste mijlpaal".

Veranderingen de laatste 25 jaar

"In deze periode is er in Toldijk best veel veranderd. Een hele wijk is er bijgebouwd. 'Toldijk

'Toldijk Noord' stond er toen op een bord aan het begin van de Russerweg voor de vrachtwagens met bouw materiaal, alsof Toldijk toen al zo groot was!

'Toldijk Noord' augustus 1988 (Coll. D. te Hennepe)

Noord' stond er toen op een bord aan het begin van de Russenweg voor de vrachtwagens met bouw materiaal, alsof Toldijk toen al zo groot was!

Toldijk leeft, ook zeker bij de jongeren. Als er tegenwoordig een huis te koop staat, wordt dat meestal verkocht aan jongeren. Veelal geboren Toldijkers, maar ook uit Baak en andere kernen. De Basisschool de Rank doet het goed. Er zitten zo'n 100 leerlingen op, niet alleen uit Toldijk maar ook uit Baak en Steenderen. Flophouse timmert ook heel goed aan de weg en bij den Bremer is het zo druk dat er plannen zijn om de keuken uit te breiden. De familie Wunderink (sr.) bouwt daarom een nieuwe woning vóór aan de Russenweg".

Het meest bijgebleven

"Wat het eerst bij me opkwam bij deze vraag zijn de vele dodelijke ongelukken op de ZE-weg. Met name het echtpaar Garritsen dat verongelukte bij het oversteken na een Nieuwjaarsvisite bij de burens aan de overkant van de weg. Maar ook

een dodelijk ongeluk tijdens een dropping en een jongen die door een auto werd gegrepen bij het oversteken. Ook zijn er mensen verongelukt die overstaken om boodschappen te doen bij de winkels die er toen nog waren in Toldijk. Ook bij de kruising bij Den Bremer zijn dodelijke ongelukken gebeurd en ook verderop bij de Tolbrug. De meeste van deze ongelukken zijn wel wat langer geleden dan 25 jaar, misschien moet je deze gebeurtenissen niet meer oprakelen, maar één van die ongelukken heb ik zien gebeuren en dat hoop ik nooit meer mee te maken. Gelukkig is de weg een stuk veiliger geworden, met aan beide kanten een goed fietspad, met de rotonde en met de snelheidsbeperking.

Ook moest ik denken aan de varkenspest in 1997. Wat me nog goed bijstaat is de ME op de rotonde bij Den Bremer. Niemand mocht de Hoogstraat op. Ik heb mijn twijfels of het echt varkenspest was, maar toch werden bijna alle varkens en biggen in Toldijk geruimd. Toldijk kwam daardoor wel landelijk in het nieuws. Vrijwel alle varkensstallen in Toldijk zijn daarna afgebroken. Het dorp is daardoor echt veranderd. De grootste varkensboeren zijn vertrokken naar Duitsland. Anderen hebben ander werk gezocht. De ruiming hebben op de betrokken boeren en hun gezinnen een enorme impact gehad".

Positieve ontwikkelingen

"Dat is een lastige vraag. Veel ontwikkelingen hebben een positieve en een negatieve kant, het is maar van welke kant je het bekijkt.

Zeker positief is dat de basisschool de Rank zo goed staat aangeschreven. Waarschijnlijk één van de redenen dat veel jonge gezinnen graag in Toldijk willen wonen. Jongeren hebben nieuwe en frisse ideeën, zo hebben ze een paar jaar geleden de schutterij nieuw leven ingeblazen. Flophouse speelt een belangrijke rol in het dorp, er is een ook een bibliotheek in gekomen. Het Planetarium, het unieke werk van Henk Olthof, wordt na zijn overlijden voortgezet en onderhouden door de fam. Olthof en de vrijwilligers van een stichting en trekt vele 'vreemdelingen' naar Toldijk.

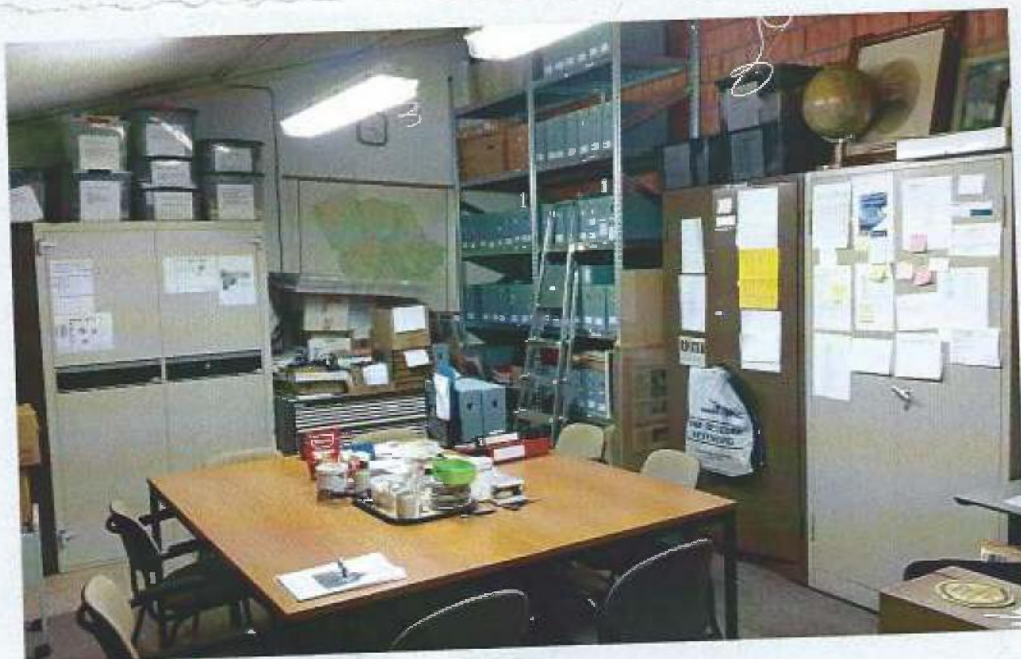
Kortom: Toldijk leeft!" ■

Steenderen toen en nu

Normaal laten we hier straatbeelden van toen zien en vanuit het nu.

Voor deze jubileumuitgave dit keer de ruimte van de archiefcommissie in Baak en de nieuwe plek voor de HVS in Steenderen.

Hierboven een foto van het archief HVS ondergebracht bij de stompe toren in Baak. Onder het gebouw van de voormalige o.b.s. 'de Steenuil' waar een nieuwe ruimte voor het archief is gerealiseerd.

